

Juni 2025

Universelle rammer

Danmarks Tekniske Universitet

– En undersøgelse af barrierer og muligheder for trivsel og læring

Foreningen NaturligViiS



Universelle rammer

Danmarks Tekniske Universitet

– En undersøgelse af barrierer og muligheder for trivsel og læring

Udarbejdet af Jannie Rydahl

På vegne af Foreningen NaturligViiS

Forord

Tak til undersøgelsens deltagere

Tak til alle studerende og lederen af en afdeling i Studenterrådgivningen, der har deltaget i denne kvalitative undersøgelse af barrierer og muligheder for studerendes trivsel og læring på DTU og tak til professor i pædagogisk psykologi Venka Simovska for vejledning - uden jeres bidrag og stemme, havde der ikke været nogen rapport.

For os har det været en stor prioritet at få videreformidlet jeres erfaringer, som er blevet benyttet til at udarbejde konkrete anbefalinger til DTU og et koncept for universelle rammer i alle læringsmiljøer.

Vi glæder os til at se undersøgelsen leve videre, så vi sammen kan være med til at sætte handling bag ordene og sikre bedre betingelser for alle studerende.

På vegne af bestyrelsen i Foreningen NaturligViiS

Bestyrelsesformand
Jannie Rydahl



Indholdsfortegnelse

Introduktion - Stigning i antallet af SPS-studerende	4
Metode	8
Grundlag og formål	9
Handicap	10
Universelt design	11
Nyere forskningskoncepter	12
Helhedssyn på trivsel	13
Nyere forskningsanbefalinger	15
Universelle rammer på DTU	16
Den positive udviklingsspiral	19
Betydning for andre	20
Koncept	21
Uddybning af koncept	22
Konklusion	23
Litteraturliste	26
Bilag 1 - Oversigt over interviewdeltagere	29

Introduktion

Stigning i antallet af SPS-studerende

I Foreningen NaturligViiS arbejder vi for at fremme lige adgang til uddannelse, hvor diversitet anerkendes, respekteres og rummes ud fra et næstekærligt ståsted. Vi arbejder for at fremme mangfoldighed og inspirerer til, at forskelligheder ses som en styrke, der bidrager til inspiration, livsglæde, rigdom og balance. Vi inspirerer til at fokusere på individuelle styrker, sundhedsfremme, kontekstrettede indsatser, helhedssyn, meningsfuldhed og understøtte menneskers mod til at handle på egne ønsker og behov - afstemt med konteksten. Vi arbejder for at understøtte samhørigheden mellem mennesker og fremme ligeværdig deltagelse på uddannelsesområdet ud fra princippet "Nødvendigt for nogle - men godt for alle", der også favner de sensitive studerende.

Desværre er der nogle studerende, der ikke indgår i fællesskabet på ligefod med de andre. Siden 2010 er antallet af studerende, der har behov for specialpædagogisk støtte (SPS) steget fra 3% til 11% i 2022 og hver 4. studerende på videregående uddannelser føler sig meget stresset (EVA, 2023). Tendensen ses også på Danmarks Tekniske Universitet (DTU), hvor denne undersøgelse har fundet sted.

Hvad er sensitivitet?

Sensitivitet er en naturlig diversitet blandt menneskeheden, som opstår af arv eller miljø. Det kan være medfødt, men det kan også opstå som følge af livets mange påvirkninger. Det betyder, at de fysiske og strukturelle rammer, som mennesker indgår i, samt de sociale relationer, som de omgås med, kan bidrage til at gøre mennesker mere eller mindre sensitive.

At være mere sensitiv end flertallet betyder, at man har et mere fintfølelse nervesystem og bearbejder sanselige og følelsesmæssige indtryk på et dybere plan end andre. Det er ikke en diagnose, men et personlighedstræk, som ikke kræver behandling, men derimod forståelse og anerkendelse (Acevedo et. al., 2014).

Sensitivitet går på tværs af flere psykiatriske diagnoser og er ét ud af flere symptomer på f.eks. ADHD og ASF. Forskning viser, at 30 % af befolkningen er mere sensitive end andre (Lionetti et al., 2018).

Undersøgelsen viser især, at der er væsentlige strukturelle barrierer for de studerendes trivsel og læring, som følge af DTU's underlagte lovgivning og procedurer, der resulterer i, at de studerendes læringsmiljø præges af manglende struktur, præstationspres og rigide systemer, der reducerer mangfoldig deltagelse. De erfarede vanskeligheder blandt de studerende gøres ikke til et anliggende for universitetspædagogikken i læringsmiljøet, men afkobles i stedet og individualiseres som psykologiske begrænsninger og mangler hos den enkelte i SPS-regi. Dette skyldes især, at den patologiske ideologi i samfundet influerer DTU's praksis og de studerendes selvforståelse; og dermed også handlemulighederne, der vil kunne øge ligeværdig deltagelse på DTU.

Inden for SPS-ordningen kompenseres de studerende med kontinuerlige samtaler med en fast SPS-rådgiver (psykolog eller socialrådgiver), en studiementor, faglige støttelærere, workshops, gruppeforløb, it-hjælpemidler, ekstra tid til eksamen, hjælp til dispensationsansøgninger f.eks. til ekstra eksamensforsøg, ekstra SU-klip m.m. gennem SPS-enheden i Studenterrådgivningen (SRG). SPS-studerende kan også ansøge om handicaptillæg til SU'en, der kan være en stor økonomisk støtte og fritage de SPS-studerende for at have et studiejob ved siden af studiet.

Både tidligere undersøgelser og denne undersøgelse viser, at SPS-ordningen resulterer i et omfattende ekstra arbejde for de studerende, der i sig selv kan virke ulighedsskabende og forårsage subtile sorterings- og eksklusionsprocesser (Christensen & Kristiansen, 2020). Endvidere understøtter SPS-støtten på grund af det mangelbaserede fokus en institutionaliseret mangellogik, der bliver en væsentlig styringsrelation i de studerendes liv.

Sensitivitet og høj begavelse

Forskning viser, at mange sensitive også er højt begavede. I 2015 undersøgte den kliniske psykolog Elke van Hoof sammenhængen mellem høj sensitivitet og begavelse og fandt, at hele 87 % af højtbegavede også var højsensitive (Van de Ven, van Weerdenburg & van Hoof (2016). (Van de Ven, van Weerdenburg & van Hoof, 2016).

En lignende undersøgelse fra 2018, udført af det hollandske IHBV og Erasmus Universitetet, viste, at 77 % af højtbegavede scorede som højsensitive ud fra Elaine Arons amerikanske spørgeskema. (Ring, Mullet, Jett & Nyikos, 2018).

Elaine Aron, som introducerede begrebet Highly Sensitive Person (HSP), opdagede, at mange højtbegavede oplever verden meget intenst. Det gør dem ofte særligt kreative, men fordi indtryk og følelser trænger stærkt igennem, kan det være svært altid at omsætte kreativiteten. (Gere, Capps, Mitchell, Grubs, 2009).

Et andet studie peger på, at højt begavede unge har en stærk indre motivation, men ofte kæmper med at føle sig forkerte eller alene. Skolen understøtter typisk deres kognitive evner, men glemmer deres sociale, følelsesmæssige og eksistentielle behov. Der er brug for mere helhedsorienteret støtte, så de både kan udvikle sig intellektuelt, personligt og socialt. (Pinxten, Derksen og Peters, 2023)

Ifølge SPS-loven gives SPS-støtten til studerende, der kan dokumentere en medicinsk begrundet funktionsnedsættelse. Det indebærer, at studerende med et sensitivt personlighedstræk, som kan opleve tilsvarende udfordringer med trivsel og læring som studerende med en diagnosticeret funktionsnedsættelse, ikke opfylder kriterierne for at få bevilliget SPS-støtte. For at få adgang til støtten kan de derfor være nødt til at gennemgå en udredning for en medicinsk diagnose, da sensitivitet er et træk, der går på tværs af diagnoser som f.eks. angst, depression, ADHD og autisme (Panagiotidi, Overton & Stafford, 2020; Liss, Mailloux & Erchull, 2008; Greven et al., 2008).

Over halvdelen af de studerende med funktionsnedsættelser har en psykisk funktionsnedsættelse, omkring en tredjedel lider af dysleksi og de øvrige funktionsnedsættelser udgør overvejende fysiske funktionsnedsættelser eller kroniske, alvorlige sygdomme. Nogle studerende har også komorbiditet, dvs. flere funktionsnedsættelser. (EVA, 2023).

Funktionsnedsættelser er i WHO's klassifikation af sygdomme (ICD-11) beskrevet ud fra en medicinsk forståelse, som især er relevant i forhold til kroniske, alvorlige sygdomme og fysiske funktionsnedsættelser/ handicaps. Samtidig peger anden forskning på, at psykiske funktionsnedsættelser og kognitive indlæringsvanskeligheder også kan forstås i et bredere perspektiv – eksempelvis som udtryk for en naturlig neurodiversitet, forskellige måder at lære på eller som en mistrivsel, der opstår i sociale og kontekstuelle sammenhænge. Her ses funktionsnedsættelserne ikke som en statisk tilstand, men som en *“dynamisk proces og noget mennesker gør og løbende skaber sammen i bestemte situationer, fællesskaber og kontekster”* (Simovska & Kousholt, 2021).

Sensitivitet og diagnoser

Sensitivitet (HSP) kan til tider minde om eller overlappe med forskellige diagnoser. Fx kan høj sensorisk følsomhed ligne træk ved Sensory Processing Disorder (SPD) eller Rejection Sensitivity Dysphoria (RSD) (Panagiotidi, Overton & Tom Stafford, 2020; Harrold, Keating, Larkin & Setti, 2024).

Forskning peger også på sammenhænge med sensitivitet (SPS-score) og symptomer på ADHD samt enkle overlap med autistiske træk i ikke-kliniske prøver. (Panagiotidi, Overton & Tom Stafford, 2020; Liss, Mailloux & Erchull, 2008).

Det betyder, at sensorisk sensitivitet kan forveksles med – eller sameksistere med – fx socialangst, ADHD-symptomer eller autistiske træk. Derfor anbefaler forskning, at man vurderer miljøfølsomhed/SPS sammen med strukturerede diagnostiske interviews og funktionsvurdering, før man konkluderer diagnose. Det vil sige, at man forholder sig til konteksten, inden man udreder for en eventuel diagnose (Greven et. al. 2019).

Den dynamiske tilgang til de studerendes funktionsnedsættelser er i overensstemmelse med Trivselskommissionens anbefalinger, hvilket fremgår af dette citat:

”I de seneste år har der været en tendens til at sygeliggøre det almindelige. Nu er opgaven at almindeliggøre det sygeliggjorte. Vi må give de kommende generationer andre prismere, et andet sprog og andre perspektiver til at begribe sig selv med, ellers er de efterladt med et fladt diagnostisk begrebsapparat til at forstå dem selv i verden” (Trivselskommissionen, 2025).

Der er således sket en politisk bevægelse i bevidstheden om, hvordan vi forholder os til mistrivsel og livets udfordringer, men også i tilgangen til, hvordan man bedst støtter studerende med alle former for funktionsnedsættelser på de videregående uddannelser. I den politiske aftale om reform af universitetsuddannelserne i Danmark blev det vedtaget i september 2024, at SRG nu også skal rumme et videnscenter for inkluderende læringsmiljøer (VIL), der har til formål at styrke inklusion af studerende med funktionsnedsættelser og fundamentet for at opnå læring på uddannelserne for alle studerende.

Denne rapport indeholder konkrete anbefalinger til, hvordan der kan skabes universelle rammer på DTU på baggrund af interviews med SPS-studerende og en leder i SRG. Rapporten indeholder også et koncept for universelle rammer, der er forskningsmæssigt understøttet og som vil kunne benyttes i andre læringsmiljøer.

Citater fra undersøgelsens deltagere:

“Det er jo helt håbløst. Der er nogle, der lægger lektionsplanen op en uge efter undervisningsforløb er startet. Nogle lægger op en uge før, og nogle en måned før, og altså det er kæmpe kaos. Undervisningsmaterialet er altid supergodt. Det er de jo altid gode til. Strukturen er helt væk, men jeg tror altså også det er på grund af, at de er så presset nogle gange”.

”På en måde er det helt skørt at have individuel støtte til at finde rundt på en intern platform”.

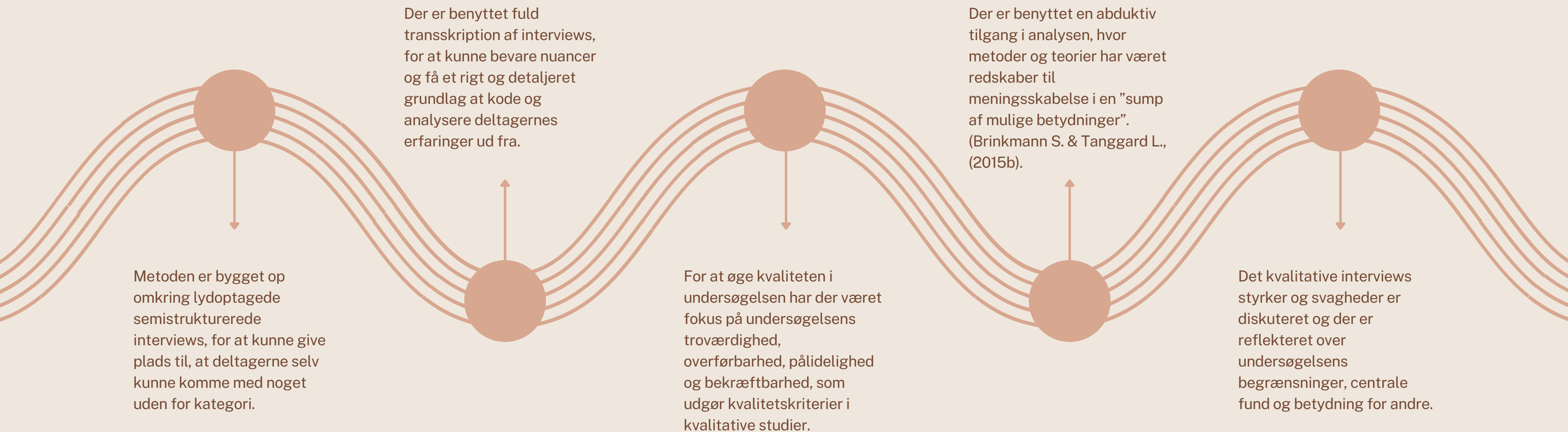
“På DTU er det meget sådan hastværk. Der er så meget pres, fagene er sindssygt hårde, især de obligatoriske fag, de er meget meget krævende.”

“Man bliver bare tævet igennem alt det her og man får ikke nok udbytte og det kan virkelig være frustrerende”.

“Det er svært ikke at være ”better safe than sorry”. Så det er svært ikke at tage imod tilbuddet (SPS-støtte), når det er der, og man har krav på det. Også selv om, at det måske på den lange bane ikke vil være det bedste for en.”

Metode

Semistrukturerede interviews



Grundlag og formål

Konkrete tiltag til inklusion på DTU

De konkrete anbefalinger til universelle rammer på DTU er i overensstemmelse med Handicapkonventionen og nyere forskning i inklusion på videregående uddannelser og trivselsfremme. Anbefalingerne udspringer af en kvalitativ undersøgelse af barrierer og muligheder for trivsel og læring på DTU.

Formålet med anbefalingerne er at inspirere uddannelses- og studieledere, undervisere, studienævn, administratorer og topledelsen på DTU til at tilrettelægge et studie, der kan tilbyde de studerende bedre betingelser for trivsel og læring. Herudover er det også hensigten at inspirere politikere til at indtænke mangfoldighed og lige deltagelse i lovgivning og politikker på uddannelsesområdet. Ved at følge anbefalingerne kan der skabes en kultur, hvor flest mulige studerende kan føle sig velkomne og deltage legitimt i læringsmiljøet - også de sensitive studerende, der ikke lever op til kriterierne i SPS-loven, men som mistrives på uddannelserne.

I det følgende introduceres der til Handicapkonventionen og nyere forskning i inklusion på videregående uddannelser og trivselsfremme. Dernæst til de konkrete anbefalinger på DTU.



Handicap

Handicapkonventionen

Efter FN's Handicapkonventions artikel 24, stk. 5, har Danmark påtaget sig at sikre, at personer med handicap har adgang til videregående uddannelser uden diskrimination og på lige fod med andre, og at der sørges for en rimelig tilpasning til personer med handicap.

Det fremgår af præamlens punkt e i Handicapkonventionen, at:
"handicap er et begreb under udvikling, og at handicap er et resultat af samspillet mellem personer med funktionsnedsættelse og holdningsbestemte og omgivelsesmæssige barrierer, som hindrer dem i fuldt ud og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre".

Hermed understreger konventionen, at handicap er et **dynamisk** begreb, der formes af samfundets evne til at skabe eller fjerne begrænsninger for legitim deltagelse. Konventionen afviser dermed den traditionelle opfattelse af handicap som alene et medicinsk eller funktionelt forhold og åbner i stedet op for en bredere miljøbestemt fortolkning. Altså at graden af handicap bestemmes af, hvilke **betingelser** der er til stede i samfundet som helhed og i den enkeltes kontekster, der kan øge deltagelsesmulighederne for personer inden for handicapbegrebet.



Universelt design

i et læringsmiljø

Nyere forskning i inklusion på videregående uddannelser anbefaler at rammerne på studiet udvides og gøres universelle for at flest mulige studerende kan indgå legitimt i læringsfællesskabet. Det anbefales at integrere koncepterne Universelt design (UD), og Universelt Design til læring (UDL) i tilrettelæggelsen af uddannelserne, som ses på næste side.

UD stammer fra arkitekturen, hvor man ønsker at undgå at dele mennesker op i grupper med og uden funktionsnedsættelser, men i stedet tage afsæt i det grundvilkår, at mennesker er forskellige. Ved at omfavne diversiteten kan der skabes løsninger, der tilgodeser alles behov - også de sensitive.

UDL rummer viden fra kognitiv psykologi og forskning i neurovidenskab ift., hvordan hjernen modtager og omsætter ny viden til læring. Konceptet bygger på idéen om, at der ikke findes én enkelt læringsmetode, der passer til alle, og at undervisningen bør være fleksibel og imødekomme forskellige behov og læringspræferencer.

UDL kan også integreres i studieretningernes curriculum og anvendes ud fra et såkaldt "blended -learning" princip, for at kunne skabe variation i undervisningen og imødekomme forskellige behov.



Nyere forskningskoncepter

til inklusion

Universelt Design (UD)

1. Retfærdig anvendelse
2. Fleksibelt i brug
3. Enkelt og intuitivt design
4. Let tilgængelig og mærkbar information
5. Minimer risiko og konsekvenser for fejl
6. Lav fysisk indsats
7. Rum og plads til alle brugere (Dalton et. al., 2019)

Universelt Design til læring (UDL)

1. Flere former for engagement
2. Flere former for præsentation
3. Flere former for vrkemidler og udtryk (Rose & Meyer, 2002)

Blended Learning

1. Veksler mellem fysisk og online undervisning, diskussioner i fysiske gruppe eller online og benyt projektbaseret læring (Dalton et.al., 2019)

Andre anbefalinger

1. Fokuser på de funktionelle behov hos studerende, ansatte og campusbesøgende og døm ikke ud fra de anvendte "etiketter" så som specifikke diagnoser eller funktionsnedsættelser. Elever varierer meget i karakteren af deres behov, selv inden for et bestemt handicapområde
2. Gør inklusion og tilgængelighed til en campusdækkende dialog. Alle skal inddrages i at identificere behov og løsninger

3. Opbyg et systemisk fundament ved hjælp af inkluderende modeller for uddannelsesdesign som UD og UDL til faciliteter, undervisningsfakulteter, supporttjenester og optagelsesprocedurer
4. Udnyt teknologi til at understøtte inklusion i stedet for at lade det blive en begrænsning
5. Ræk ud til andre for ideer og hjælp til at løse udfordringer. Der er mange gode ressourcer og organisationer, der understøtter inkluderende undervisningsprincipper.

Helhedssyn på trivsel

i et læringsmiljø

Nyere forskning inden for trivselsfremme i undervisningssammenhænge peger på nødvendigheden af, at vi løfter blikket fra den enkelte studerende og anlægger et helhedssyn på trivsel. Trivsel må forstås i relation til de konkrete mennesker i de konkrete uddannelsesmiljøer, de indgår i (Simovska & Primdahl, 2024).

Det helhedsorienterede perspektiv udgør fundamentet for *Det udvidede trivselsbegreb*, udviklet af professor i pædagogisk psykologi Venka Simovska og lektor Dorthe Kousholt (Simovska & Kousholt, 2021). Her forstås trivsel ikke som et individuelt anliggende eller et personligt problem, men som noget, der opstår – eller hæmmes – i samspillet mellem den enkelte og de fysiske, sociale, kulturelle og pædagogiske rammer.

Trivsel handler om at opleve tilhørsforhold, kunne være sig selv, have handlekraft og føle sig anerkendt i de fællesskaber, man er en del af.

Dette perspektiv ligger tæt op ad tankegangen bag universelt design på universitetsområdet. Universelt design tager udgangspunkt i, at mennesker er forskellige, og at undervisning, fysiske omgivelser, digitale platforme og

studieformer derfor bør udformes, så flest muligt kan deltage på lige vilkår uden behov for individuelle tilpasninger. Når barrierer mindskes i læringsmiljøet, styrkes både trivsel, deltagelse og læring for alle studerende.

Forskning inden for neuropsykologi og epigenetik viser, at hjernen er plastisk og formes i samspil med omgivelserne (Overton & Molenaar, 2015; Lickliter & Honeycutt, 2015; Bruun & Hauptmann, 2017).

Stress, koncentrationsvanskeligheder og udfordringer med følelsesregulering kan derfor ses som normale reaktioner på et samfund og et uddannelsessystem præget af højt tempo, mange stimuli og stærkt fokus på præstation. Det understreger betydningen af læringsmiljøer, hvor studerende mødes med empati, omsorg og anerkendelse – både verbalt og nonverbalt.

Universelt design bidrager netop til sådanne miljøer ved at skabe tydelige strukturer, fleksible rammer og varierede måder at deltage og lære på. Samtidig flyttes fokus fra individuelle begrænsninger til fælles handlemuligheder. Trivsel bliver dermed også et spørgsmål om at kunne håndtere livets uundgåelige modstand, få et fælles sprog for udfordringer og udvikle strategier for egenomsorg – med afsæt i ressourcer frem for mangler.

Helhedssyn på trivsel

i et læringsmiljø

Et helhedsorienteret trivselsarbejde kan understøttes gennem almene pædagogiske tiltag inspireret af teorien om det fælles tredje (Schwartz & Nissen, 2023), hvor studerende og undervisere indgår i ligeværdige relationer omkring noget fælles, konkret og meningsfuldt.

Når fællesskabet organiseres omkring fælles opgaver og formål, styrkes både deltagelse, engagement og oplevelsen af at høre til.

Samlet set er universelt design ikke blot en teknisk eller praktisk tilgang, men en værdibåret måde at tænke universitetet på: som et læringsfællesskab, hvor rammerne aktivt understøtter mangfoldighed, trivsel og handlekraft – og hvor flest muligt får mulighed for at trives, lære og udvikle sig.

Menneskekundskab - trivsel og kompetence for alle

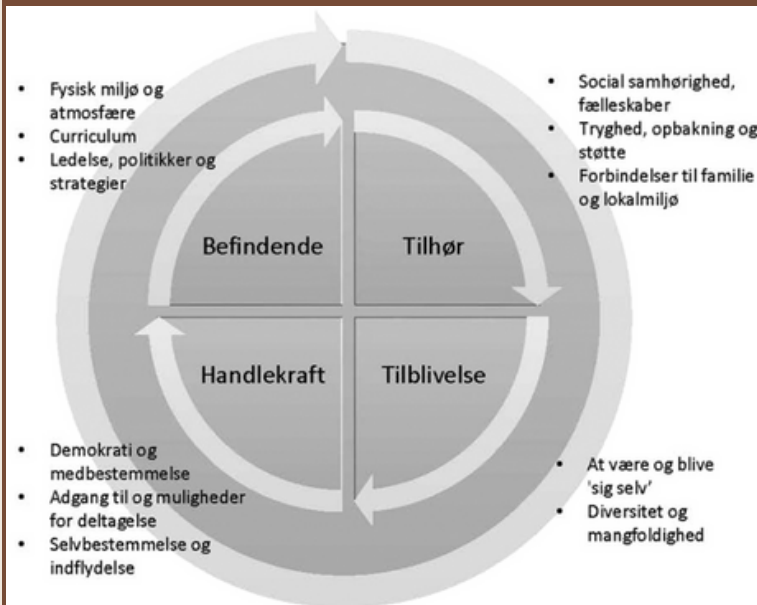
Som en del af et helhedsorienteret og universelt designet universitet kan der med fordel skabes rum for det, der med ét ord kan betegnes som menneskekundskab. Det handler om systematisk at understøtte de studerendes kompetencer i selvregulering, studieteknik, samarbejde, trivsel og livsmestring – ikke som individuelle støtteforanstaltninger for nogle få, men som almene læringstilbud for alle.

Når sådanne elementer integreres i uddannelsernes struktur, fx gennem fælles moduler, valgfag eller rytmiske åndehuller i studieforløbet, mindskes risikoen for eksklusion og stigmatisering, samtidig med at både fagligt udbytte og trivsel styrkes.

Menneskekundskab kan dermed forstås som et nødvendigt supplement til den faglige læring, der anerkender, at akademiske kompetencer udvikles i samspil med kropslige, psykiske, sociale og eksistentielle forudsætninger – og som bidrager til at skabe et universitet, hvor det er muligt både at lære, at være og at høre til.

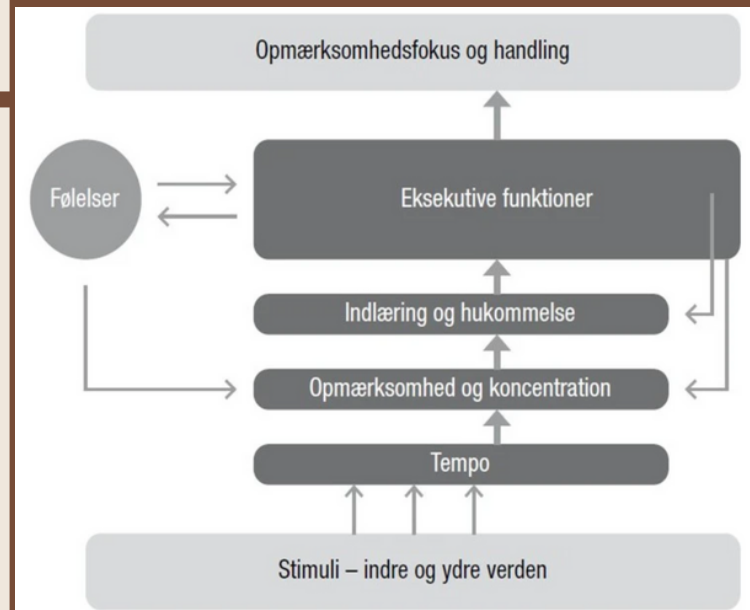
Nyere forskningsanbefalinger

Det udvidede trivselsbegreb



Trivsel består af både subjektive, kontekstuelle, organisatoriske og pædagogiske aspekter (Simovska & Kousholt, 2021)

Hjernens plasticitet



Hjernen er plastisk og i stand til dynamisk at tilpasse sig ydre betingelser. Kognitionen påvirkes af følelser og stimuli. (Bruun & Hauptmann; 2017)

Interpersonel relation

Mød alle studerende med et åbent og anerkendende verbalt og nonverbalt kropssprog og døm ikke ud fra “etiketter”

Der findes ikke en “normal” kognitiv profil, og det er derfor ikke meningsfuldt at se på en gennemsnitlig funktion at designe ud fra. Alle kognitive profiler er “skæve”, og alle har derfor et forskelligt udgangspunkt for at indgå i læringssammenhænge. (Dalton et. al., 2019).

“Det fælles tredje”

De studerende skaber sig selv ved at deltage produktivt og forandrende i udviklingen af egne livsbetingelser i fællesskaber med andre.

Frem for at lade SRG og andre instanser stå for den psykologiske tryghed og faglige støtte for de studerende, så tænk i stedet i almene konkrete og socialt anerkendte tiltag, der kan forankres i læringsmiljøet. (Schwartz & Nissen, 2023)

Universelle rammer på DTU

Generelt

1. Forhold jer helhedsorienteret til trivsel og normaliser de typiske årsager til stress og mistrivsel.
2. Døm ikke de studerende ud fra "etiketter". Alle mennesker er forskellige uanset kognitiv profil.
3. Vær opmærksom på, at studerendes stress og mistrivsel kan være kompleks. Personlige livsomstændigheder kan også influere. Mød derfor de studerende med en forståelse af, at livet går op og ned. Tag højde for det i tilrettelæggelsen af rammerne ved at gøre dem mere fleksible og let tilgængelige.
4. Udvid rammerne, så de studerende kan opleve at høre til ligeværdigt og at kunne være og blive sig selv og understøt deres handlekraft.

Politiske tiltag

1. Gå i dialog med Uddannelses- og Forskningsministeriet (UFM) om:
 - at ændre Universitetsloven, for at kunne sænke præstationspresset for undervisere og muliggøre implementering af pædagogiske tiltag på uddannelserne
 - SPS-loven, for at kunne foretage kontekstrettede inklusionsindsatser og støtte til studerende uden krav om dokumentation for en funktionsnedsættelse med henvisning til Handicapkonventionen.
2. Gå i dialog med Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) om at tilpasse SPS-procedurerne til den ændrede SPS-lov, hvor SRG tildeles bemyndigelse til at vurdere de studerendes støttebehov og der afsættes midler til evaluering af SPS-ordningen.
3. Gå i dialog med SU-styrelsen om tilpasning af SU-systemet til DTU's studiefremdriftskrav.

Procedurer på DTU

1. Afsæt mere tid af til undervisernes forberedelse, tilgængelighed, vejledning og opfølgning på evalueringer.
2. Overhold de overordnede strukturer og frister på DTU - Vær særligt obs. på, at afleveringer skal placeres inde i modulerne - ikke i ferier eller eksamensperioder og at de studerende kun har en eksamen pr. dag.
3. Benyt teknologien ens.
4. Tilbyd flere kurser på diplom- og bachelorniveau, så udbudet muliggør specialisering på alle typer uddannelser.
5. Opdater årligt kursusnumre, så de stemmer overens alle steder
6. Inddrag SRG m.fl. og samarbejd med eksperter inden for trivsels- og ressourcefremme.

Universelle rammer på DTU

Fysiske rammer

1. Skab et godt indeklima med særligt fokus på akustik, luftkvalitet og atmosfære, som både påvirkes af bygningernes materialitet, indretning og brugeradfærd.
2. Skab flere stillezoner, lydtætte grupperum, og hyggelige opholdsarealer.
3. Definer adfærdsregler i de forskellige zoner.
4. Undervisningen bør foregå ved studieretningernes tilhør på campus for at imødekomme gangbesværede og understøtte de studerendes tilhør til studiet.
5. Teacher assistant bør foregå i rum, der er velegnede til formålet - ikke i forelæsningssale.
6. Ret et særligt fokus på Ballerup Campus, som opleves støjfyldt og ikke inviterende.

Skab en blid opstart

1. Lav en blid faglig opstart, da nye studerende også skal bruge ressourcer på at lære kulturen og andre studerende at kende.
2. Introducer til faglige forventninger, forskellige studie- og noteteknikker, undervisningsplatforme og lign.
3. Giv de studerende en personlighedstest, der kan give indsigt i individuelle styrker, udfordringer og læringspræferencer og tag højde for disse i gruppearbejder løbende.
4. Introducer til hvordan de kognitive funktioner fungerer og hvordan der kan tages vare på energibalancen, så de studerende kan begribe sig selv ud fra et almenmenneskeligt sprogbrug.
5. Fortæl, hvor der er hjælp at hente for alle.

6. Tilbyd individuel støtte og gruppeforløb som et positivt supplement, hvor elever kan lære sig selv bedre at kende og spejle sig i ligesindede. Fokusér på styrker og udvikling, da hjernen er plastisk og altid kan tilpasse sig nye måder at mestre opgaver på.

Tilhør

1. Opret en facebookgruppe eller lign. på hver studieretning, så kontakt let kan opnås - især for studerende, der forsinkes på studiet.
2. Tilbyd lektiecafeer på faste tidspunkter på hver studieretning - særligt i de obligatoriske introfag.
3. Tilbyd forskellige aktiviteter. Feks. nogle med faglig relevans for de forskellige studieretninger, for også at kunne imødekomme de introverte, der ikke tiltrækkes af fester, small-talk og lign.

Universelle rammer på DTU

Pædagogiske og didaktiske greb

1. Udvælg kursusmaterialet med omhu og afstem omfanget af pensum svarerende til etcs-point.
2. Skab en tydelig struktur, så de studerende kan opnå forudsigelighed og føle sig trygge.
3. Skab tydelige adfærdsregler for at sikre ro og tryghed for de studerende.
4. Marker i lektionsplanen, hvis der er materiale, der kan læses ud over pensum.
5. Planlæg kurserne, så de studerende har tid og mulighed for dydbearbejdning og at kunne genbesøge materialet.
6. Koordiner så vidt muligt med de andre undervisere, så afleveringer ikke lægges samtidigt.
7. Tillad brug af støjreducerende høreværn, da det kan reducere auditiv overstimulering og forbedre koncentrationsevnen.

8. Send lektionsplaner ud inden for en given rimelig frist inden semesterstart.
9. Opbyg PowerPoints simple, let forståelige, trin-for-trin og visuelt.
10. Brug teknologi til at understøtte forskellige læringsstile og behov, herunder til hørehæmmede og svagtseende.
11. Digitale ressourcer og støtte bør være let at benytte og opnå for de studerende.
12. Brug både tekst, lyd, visuelle effekter og praktiske eksempler, der understøtter den procedurale hukommelse og spatielle bearbejdning.
13. Brug interaktive elementer, peer review og opgaveløsning (gruppe og individuelt) i undervisningen.

14. Hjælp de studerende med at indgå i grupper, hvor der tages højde for deres behov og læringspræferencer, så de kan opleve at få sat deres ressourcer i spil og at kunne være dem selv.
15. Stream undervisningen, så studerende kan følge med på distancen og videooptag undervisningen, så den kan genbesøges.
16. Lad studerende vælge mellem skriftlige besvarelser, mundtlige præsentationer (kan også være video), multiple choices eller projekter (individuelt- eller gruppe) som afleverings- og eksamensform.
17. Udvid bedømmelseskriterierne, så de højt kreative/innovative studerende anerkendes for deres intelligenser fremfor kun dem, der excellerer i klassiske akademisk discipliner.

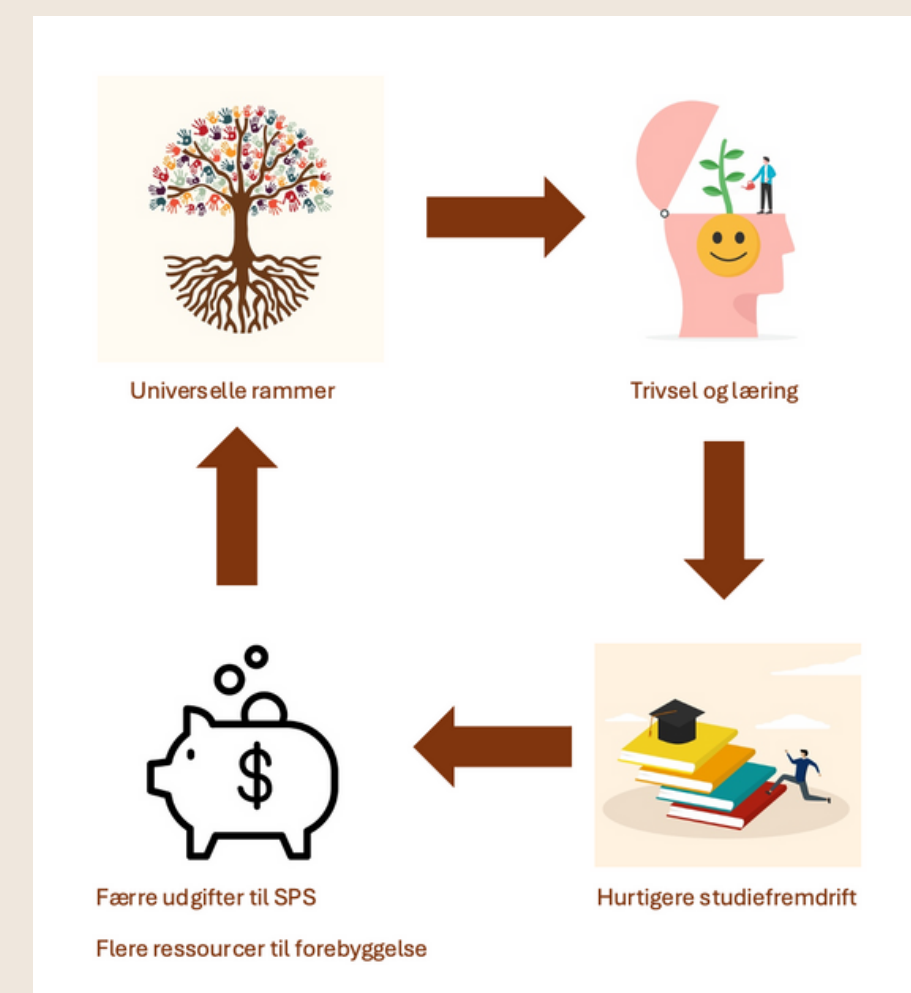
Den positive udviklingsspiral

Økonomiske hensyn spiller en central rolle i alle politiske og organisatoriske beslutninger. Denne undersøgelse har ikke til formål at analysere de snævre økonomiske fordele og ulemper ved de nuværende forhold og anbefalede tiltag i læringsmiljøet. I stedet tager den udgangspunkt i en helhedsorienteret forståelse af økonomi, hvor ressourcer ses som noget, der kan cirkulere og skabe værdi på flere niveauer – menneskeligt, fagligt og samfundsøkonomisk.

Når vi betragter trivsel og læring gennem et cirkulært økonomisk perspektiv, bliver det tydeligt, at forebyggende og kontekstrettede pædagogiske tiltag i det almene læringsmiljø er langt mere bæredygtige end at fokusere ensidigt på specialpædagogiske foranstaltninger. Specialiserede indsatser koster typisk 2-6 gange mere end almene tilbud. Ved at investere i universelle rammer, der inkluderer en udvidet forståelse af trivsel – med blik for hjernens plasticitet og de studerendes behov for ligeværdigt fællesskab gennem “fælles tredje”-aktiviteter – skabes et system, hvor ressourcerne cirkulerer bedre:

- De studerende oplever øget trivsel og læring.
- Studiefremdriften forbedres.
- Behovet for dyre specialforløb mindskes.
- Frigivne ressourcer kan geninvesteres i det almene læringsmiljø.

Denne form for cirkulær økonomi skaber en positiv udviklingsspiral, hvor investeringer i forebyggelse og fællesskab ikke blot reducerer omkostninger, men også frigør potentialer hos de studerende og i læringsmiljøet som helhed. Forudsætningen for denne udvikling er, at fagpersonerne i praksis får øget tillid og handlefrihed. Mindre topstyret kontrol og mere fleksibel lovgivning giver plads til innovation, nærvær og lokale løsninger, som igen styrker læring, trivsel og bæredygtig ressourceanvendelse.



Betydning for andre

Denne undersøgelse af de SPS-studerendes og en leder i SRG's oplevelser af barriere og muligheder for trivsel og læring på DTU afspejler ikke blot individuelle tendenser, men også de bredere samfundsmæssige.

Særligt fremstår konkurrencestatens fokus på individualiseret fremdrift som et centralt bagtæppe. Dette fokus har manifesteret sig konkret i uddannelsespolitiske tiltag som fremdriftsreformen og employability-diskursen (Willig, 2013), der jf. udsagn af undersøgelsens deltagere har lagt et betydeligt pres på undervisere og studerende på videregående uddannelser. Presset har fremmet en patologiserende ideologi, hvor individet i stigende grad gøres ansvarligt for de ugunstige vilkår, det konfronteres med i sit økologiske system, frem for at sætte ind med forebyggende og universelle tiltag på uddannelsen.

Som reaktion herpå tilbydes en række kompensatoriske foranstaltninger gennem SPS-ordningen, som trods intentionen fungerer som eksklusionsmaskine, der risikerer at skabe afhængighed af offentlig støtte frem for at fremme autonomi og handlekraft. Selv om undersøgelsen specifikt retter sig mod at skabe universelle rammer på DTU, vurderes det at have overføringsværdi til andre videregående uddannelsesinstitutioner og andre undervisningskontekster.



Koncept

Flyt fokus fra kompensatoriske særforanstaltninger til universelle rammer, hvor alle studerende får mulighed for at trives og lære på forskellige måder – og hvor sensitive studerende kan deltage på lige fod med andre

Universelle rammer - “Nødvendigt for nogle – godt for alle”

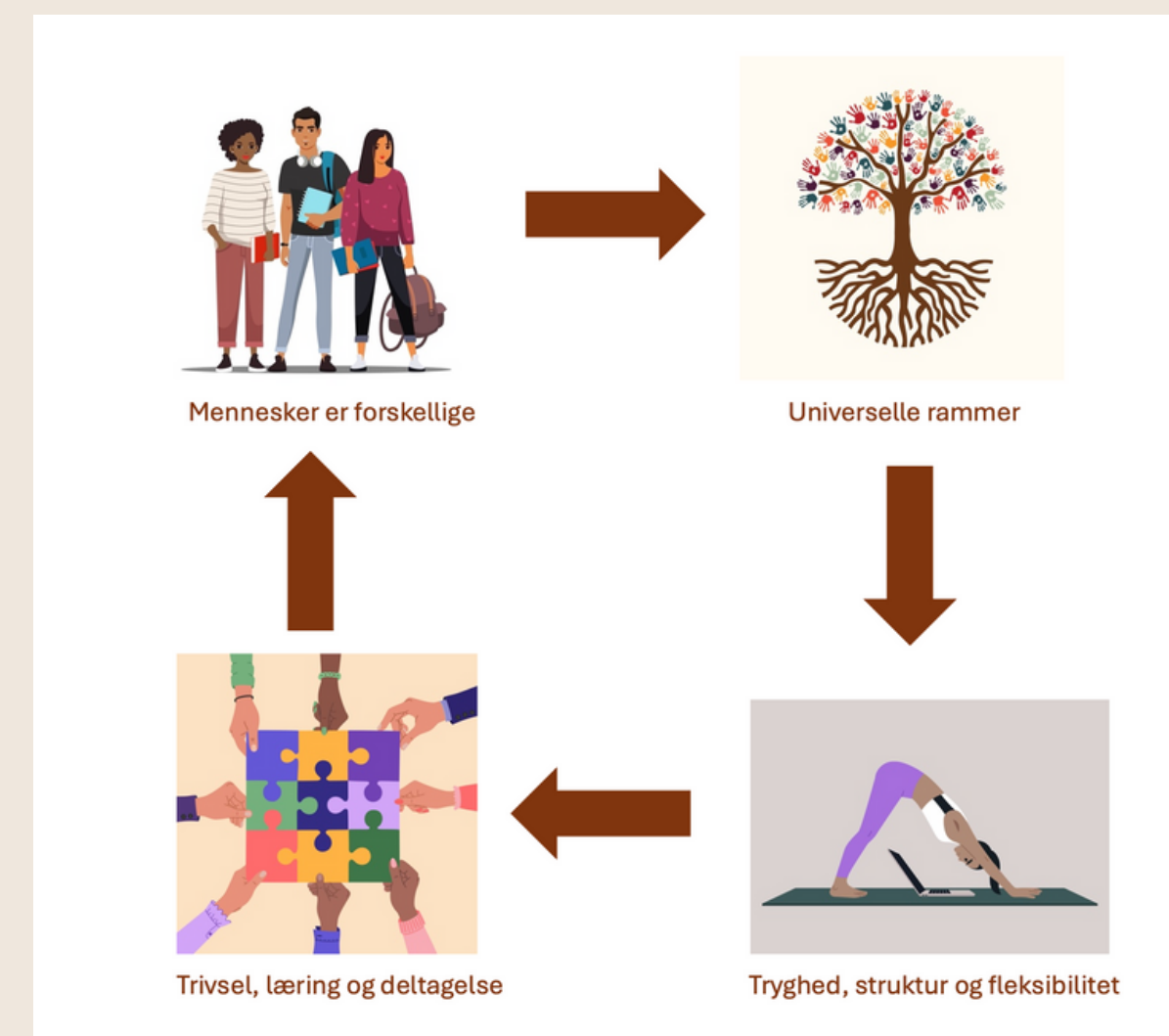
Universelle rammer tager udgangspunkt i, at mennesker sanser, føler, lærer og deltager på forskellige måder. Når mennesket sættes i centrum, skabes læringsmiljøer, hvor rammerne fra starten er tydelige, fleksible samt menneskeligt og økonomisk bæredygtige.

Når struktur, variation, tryghed og ro er indbygget i undervisning og fysiske omgivelser, bliver det lettere for alle at deltage og trives.

Det betyder:

- En anerkendende kultur, hvor mennesker mødes som hele mennesker med fokus på styrker, handlekompetence og mangfoldighed
- Tydelige, forudsigelige og rolige strukturer (overblik, klare planer og realistiske deadlines)
- Valgfrihed i læring og formidling (forskellige måder at lære og formidle viden på)
- Plads til fordybelse og pauser (stillezoner, fleksible rum, godt indeklima og en respektfuld adfærdsetik)
- Støtte som et naturligt supplement (tutorer, lektiecafeer, forskellige valgfrie udvalg og frit tilgængelige redskaber så som støjdæmpende høretelefoner, oplæsning af tekst m.m)

Når rammerne fungerer for forskellighed, styrkes trivsel, læring og fællesskab – til gavn for alle.



Uddybning af Koncept

Flyt fokus fra kompensatoriske særforanstaltninger til universelle rammer, hvor alle studerende får mulighed for at trives og lære på forskellige måder – og hvor sensitive studerende kan deltage på lige fod med andre

1. Universelle rammer - “Nødvendigt for nogle - men godt for alle”

- Byg på Universelt Design (UD) og Universelt Design for Læring (UDL), så de fysiske og strukturelle rammer tilpasses forskellige behov og læringsstile frem for at kræve individuelle diagnoser eller særordninger.
- Tilbyd variation i læringsformer (fx forelæsning, gruppearbejde, digitale ressourcer, praksisnære aktiviteter), så studerende kan vælge det, der passer dem bedst.

2. Strukturel tydelighed og forudsigelighed

- Understøt overblik og ro ved at udsende lektionsplaner og materialer i god tid og sikre klare rammer for deadlines.
- Koordiner afleveringer og eksamener, så belastningen fordeles hensigtsmæssigt.
- Indret stillezoner og fleksible arbejdsrum med gode akustiske forhold og mulighed for fordybelse.

3. Helhedssyn på trivsel

- Arbejd med trivsel som et samspil mellem mennesker og rammer.
- Anerkend, at stress og kognitive udfordringer kan opstå i krævende læringsmiljøer, og at de kan forebygges gennem gode strukturer og støttende fællesskaber.
- Styrk tilhør og ligeværd gennem meningsfulde fælles aktiviteter med afsæt i “det fælles tredje”.

4. Imødekommen af sensitive studerendes/elevs behov

- Anerkend sensitivitet som en del af menneskelig neurodiversitet, der også rummer særlige styrker.
- Skab et tempo og et ambitionsniveau, der giver rum til fordybelse og bæredygtig deltagelse for alle.
- Tilbyd støttemuligheder som positive supplementer – fx gruppeforløb og mentorordninger – med fokus på udvikling, selvforståelse og fællesskab.
- Gør enkle hjælpemidler og fleksible afleveringsformer tilgængelige som en naturlig del af læringsmiljøet.

5. Fleksibilitet i undervisning og bedømmelse

- Tilbyd forskellige former for præsentation og formidling – skriftlige, mundtlige, digitale og projektbaserede – der imødekommer forskellige kompetencer
- Anvend blended learning og giv mulighed for at følge undervisning både fysisk og online, herunder adgang til optagelser.
- Inddrag kreative og innovative kompetencer som en del af vurderingsgrundlaget.

6. Kultur og dialog

- Skab en vedvarende dialog mellem studerende, undervisere og ledelse om universelle rammer og fælles ansvar for læringsmiljøet.
- Mød hinanden som hele mennesker med respekt, anerkendelse og nysgerrighed.
- Ret opmærksomheden mod styrker, handlemuligheder og udvikling – som fundament for trivsel, læring og engagement.

Konklusion

Formålet med denne undersøgelse var at belyse, hvilke erfaringer SPS-studerende og en leder i SRG havde med barrierer og muligheder for trivsel og læring på DTU med henblik på at kunne komme med konkrete anbefalinger til at kunne skabe universelle rammer.

Gennem en kvalitativ analyse af semistrukturerede interviews af tre SPS-studerende og en leder i SRG kan det konkluderes, at trivsel og læring ikke blot er individuelle egenskaber men snarere noget, der formes i samspillet mellem personlige ressourcer og de fysiske og strukturelle betingelser, som de studerende er en del af samt af ideologier i samfundet. Med udgangspunkt i Handicapkonventionen, og nyere forskning i inklusion på videregående uddannelser og trivselsfremme fremstår det tydeligt, at trivsel og læring på DTU må ses i en kompleks og diskursiv sammenhæng. Ud fra en økonomisk betragtning vil det også kunne betale sig at tilrettelægge universelle rammer for læringsmiljøet, der vil kunne generere besparelser på det specialpædagogiske område.

Analysen viser især, at der er væsentlige strukturelle barrierer for de studerendes trivsel og læring, som følge af DTU's underlagte lovgivning og procedurer. For at uddybe dette, vil vi på de følgende sider fremhæve flere citater fra undersøgelsen, som viser hvordan SPS-studerende og en leder i SRG oplever barrierer og muligheder for de studerendes ligeværdige deltagelse på studiet:



Det fysiske miljø:

“Det er nærmest som to transportbånd, der går ved siden af hinanden, og det føles sådan lidt, ja, som om man er, selv er en del af det der transportbånd på en eller anden fabrik, der skal videre til næste enhed, eller et eller andet. Så det er ikke lige så naturligt, lige så menneskeligt på DTU Ballerup, og det er jo fordi, det er en lang bygning med en lang gang, hvor der ligesom er en hovedfærdselsåre, hvor det ikke føles lige så hyggeligt på samme måde, som det andet (Lyngby Campus) og manglende campus følelse.”

“Jeg er måske heller ikke den bedste at spørge om det, fordi jeg ikke er der så meget, men jeg kender nogle, hvor det går dem meget på; især støj, hvor de nærmest ikke kan finde ud af at koncentrere sig. De har jo prøvet at gøre noget ved det, hvor de har lavet sådan nogle cubicals; et sted hvor man kan sidde og arbejde, en form for skillevæg med bedre akustik, men ofte sidder de og arbejder, hvor de sidder 100 personer i et lokale, og folk sidder og snakker. Så kan det jo ikke undgås, at det er dårligt. Der kunne måske godt være en politik, der strammede op på adfærdsregler”.

Opstarten på studiet

“Jeg tror det handler meget om i hvert fald, når man starter på DTU og man måske er lidt ung. Det handler meget om at lære at tage læring og tage ansvar for egen læring og lige som at klæde de studerende på til, at nu bliver det svært det her. Det her er det, der skal til og.... En smidig overgang og presse noget modenhed ind i folk og lære dem at ja at hjælpe dem på en eller anden måde”.

Almen dannelse - menneskekundskab

“Det er meget sjovt, for jeg startede egentlig på Århus Universitet første gang i Herning, for mange år siden nu, og der var det første vi fik lavet en personlighedstest for at skabe grupper, og det var super smart. Altså det der med at blive klogere på en selv, altså almen læring. Netop så man også lærer at forstå, at vi er forskellige og kan have forskellige tilgange”.

Forskellige læringspræferencer:

“Jeg arbejder bedst, hvis jeg bare sidder i et roligt miljø, så hvis jeg skal have mest ud af undervisningen, så kan jeg lige så godt sidde hjemme og streame forelæsningen selv”.

“Det er min erfaring at i de kurser, hvor der er grupperegning, er det nemmere at lære det. Hvor der måske er nogle kurser, hvor der bare bliver talt en masse. Så er undervisning overstået og så er der nogle afleveringer i løbet af tiden. Min holdning er jo mere grupperegning desto bedre”.

“Det ville være superlækkert, hvis der var mere praktisk. Hvad med at tage os ud og se de her ting? På byggepladser, hvor man kunne se en bygning blive rejst fra start til slut”.

Tilhør:

“Der er rigeligt med fester. Det er vigtigt at lave noget, som er sådan fagligt indenfor studieretningen, sådan hyggeligt fagligt. Så får du ligesom alle med.”

Bedømmelseskriterier:

“Vi (to studerende) havde prøvet at forholde os etisk omkring kunstig intelligens, og det var egentlig rigtig godt, men vi (underviser, censor og de to studerende) snakkede aldrig om det. Og så tænker jeg, at det var da egentlig underligt. Vi havde lavet noget, der var ret kreativt, men hvor man bare kunne se, at det passede ikke til deres drejebog. Altså jeg har lært supermeget sammen med min ven Martin ved at være kreativ, men vi er ikke blevet hædret for det.”

Etcs-point

“Nogen gang er det lidt tvivlsomt, det der med ETCS-point, fordi man kan sagtens have et 5 ETCS point (kursus). hvor man får så mange opgaver, at man bare sidder og tænker. Det her det er ikke 5 etcs-point”.

SPS-procedurer:

”På den her måde har vi (SRG) lidt en ulempe, da vi står udenfor uddannelsesinstitutionerne. Så vi skal inviteres indenfor af dem ift. hvordan uddannelsesinstitutionerne kan gøre det bedre for alle og særligt for vores målgruppe. Vi har taget den rapport, der hedder ”Nødvendigt for nogen, godt for alle” til os.”

”Det kunne være spændende, hvis man kunne få STUK i tale. Det kan vi kun i forhold til at overholde den aftale, vi har indgået, men ikke i forhold til at udvikle området. At bruge nogle ressourser til at lave mere forebyggelse eller bruge nogle ressourser på at evaluere, om det vi laver virker. Det er de ikke interesseret i. Det handler ikke om kvaliteten, hvordan de opfylder den eller hvordan støtten er. Det handler om at opfylde noget lovgivningsmæssigt.”

Evalueringer

“Jamen vi har jo de her fantastiske midtvejsevaluering og evaluering af eksaminer og alt muligt, og jeg ved, at der er konkrete sager, hvor folk har sagt noget i årevis, men der bliver aldrig gjort noget ved det”.

Patologisk ideologi:

“Der er en kæmpe efterspørgsel. Hver gang vi skal have workshops for nogen, vil de vide alt om diagnoser, og det skal vi så lidt i forhold til STUK’s aftale, men vi vil egentlig hellere snakke transdiagnostisk. Hvad er det, man kan undersøge sammen med den studerende i forhold til studieevne eller studiemuligheder og så slippe det med diagnoser. Det er som om der er en forventning om, at får man indsigt i diagnosen, så kan man også give svarene på, hvad er det, der skal til af støtte. Men det er os, der har talt med de studerende og vi ved godt, det ikke er sådan det er.”

“Det er jo den setting, man sætter folk i, jo altså den kontekst er jo virkelig relevant for, om man har en funktionsnedsættelse eller ej, så derfor bliver det jo et meget flydende princip og sige. Har du en funktionsnedsættelse? Ja det har jeg i det her tilfælde, men det har jeg ikke i alle mulige andre tilfælde.”

“Det kan godt få mig til at føle, at man sidder der som et barn og ikke rigtigt kan finde ud af det. Hun taler ligesom ned til ens intelligens. Jeg er intelligent nok. Jeg er ligesom kommet ind på DTU. Der synes jeg godt, de kan ændre i hvert fald den måde. Så de taler til mig, som om jeg er et voksent menneske og ser mig på lige fod.”

Litteraturliste

- Althusser, L. (1983). Ideologi og ideologiske statsapparater, Arbejdstekster, Forlaget Grus.
- Assary E., Zavos H. M. S., Krapohl E., Keers R. & Pluess M. (2021). Genetic architecture of Environmental Sensitivity reflects multiple heritable components: a twin study with adolescents. Springer Nature
- Bang J. (2001). Økologisk psykologi i bevægelse–Et redskab og et perspektiv. Indledning. Logos & Psyke. 22, 465–471
- Beresford, P. (2002). Thinking about ‘mental health’: Towards a social model. Journal of Mental Health (2002) 11, 6, 581–584. Taylor & Francis. DOI: 10.1080/09638230020023921
- Black R. D., Weinberg, L. A. & Brodwin, M. G. (2015): Universal Design for Learning and Instruction: Perspectives of Students with disabilities in Higher Education. Exceptionel Education international 25, 1-16, viewed 8. Seåtember 2018, from <https://ir.lib.uwo.ca/eei/vol25/iss2/2>.
- Bøje J. D., Elle B. og Larsen L. (2020): Nye tider på universitet–Pædagogik mellem lyst og nødvendighed. Dansk pædagogisk tidsskrift. Tema 1. Marts side 9-22
- Brinkmann S. & Tanggaard L. (2015a). Interviewet. Samtalen som forskningsmetode. I Kvalitative metoder. En grundbog. Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann S. & Tanggaard L., (2015b): Kvalitet i kvalitative studier I: Kvalitative metoder. En grundbog. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag
- Bronfenbrenner U. (1979). The ecology of human development. Experiments by nature and design. Harvard university Press.
- Bruun, L. M & Hauptmann, L. K (2017): Skarpe tanker. Dansk Psykologisk Forlag.
- Burgstahler S. E. (2015): Universal design in higher education: From principles to practice. Harvard Education Press, MA.
- Burkitt, I. (2014). Emotions and social relations. London: Sage.
- Christensen A. B. & Kristiansen M. H. (2020). Jeg ser det som et ekstra job, jeg har. Dansk Pædagogisk tidsskrift. Tema 1. Marts 2020. side 49-65.
- Cottam, H. (2018): Radikal hjælp: hvordan vi genopbygger indbyrdes relationer og revolutionerer velfærdsstaten. Forlaget Mindspace.
- Dalton et al. (2019). Inclusion, universal design and universal design for learning in higher education: South Africa and the United States. AOSIS
- Dreier O. (2006). Det almene og særlige i viden. Nordisk Udkast 34 (2): 15-24.
- Danmarks Evalueringsinstitut (Eva) (2023): Kortlægning af trivsel på universiteterne. DJØF
- Foucault M. (1992). Was is Kritik? Berlin Merve.
- Gere D. R., Capps S. C., Mitchell D. W, Grubbs E. (2009). Sensory sensitivities of gifted children. Pubmed. Greven et.al. (2019). Sensory Processing Sensitivity in the context of Environmental Sensitivity: A critical review and development of research agenda. PubMed

- Grønbæk E. S. & Sommer D. (2019): Epigenetik og udviklingstransaktioner i den tidlige tilknytningsrelation. Logos & Psyke. Dansk Psykologisk Forlag.
- Hansen, H.F. (2012). Fusionsprocesserne. Frivillighed under tvang. I Aagaard, K. & Mejlgaard, N. (red.) Dansk forskningspolitik efter årtusindeskiftet, s 195–228. Aarhus Universitetsforlag.
- Harrold A., Keating K., Larkin F. & Setti A. (2024). The association between sensory processing and stress in the adult population: A systematic review. Applied psychology .
- Jacobsen B., Tanggaard L. og Brinkmann S., (2020): Fænomenologi i: Brinkmann S. og Tanggaard L.: Kvalitative metoder. En grundbog. Hans Reitzels Forlag.
- Katz, J. (2013). The three block model of universal design for learning: Engaging students in inclusive education. Canadian Journal of Education 36(1), 153-194.
- Klausen S. H. (2023). Louis Althusser. I Danmarks Nationalleksikon. Gyldendal.
- Lopéz K. J. d. (2001). Økologisk psykologisk bidrag og begrænsninger som udviklingspsykologisk forklaringsmodel. Psyke & Logos. 22,588-620
- Lickliter R., & Honeycutt, H. (2015). Neuroscience, embodiment and human systems. I R. Lerner (Ed.) Handbook of Child psychology and developmental Science (7. Udg. vol. 1. Side 162-207). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Lionetti F., Aron A., Aron E. N., Burns G. L. Jagiellowicz J., Pluess. M. (2018). Dandelions, tulips and orchids: evidence for the existence of low-sensitive, medium-sensitive and high-sensitive individuals. Translational Psychiatry
- Liss M, Mailloux J. & Erchull M. J. (2008). The relationships between sensory processing sensitivity, alexithymia, autism, depression, and anxiety. ScienceDirect
- Madsen O. J. (2012). Kritisk psykologi–røtter og Framtid. Nordisk Udkast
- Mørck, L. L., & Huniche, L. (2009). Kritisk psykologi. I Leksikon for det 21. århundrede (pp. 19). <http://www.leksikon.org/art.php?n=5143>
- Mørck, L. L. & Nissen, M., (2005). Praksisforskning. I Jensen, T. B. & Christensen, G. (red.). Psykologiske og pædagogiske metoder, Roskilde Universitetsforlag.
- Nielsen R. (2017). Lov om forbud mod forskelsbehandling. Karnov Group.
- Nussbaum M. C. & Sen A. (2001). The quality of life. Oxford University Press.
- Overton, W.F. (2015). Processes, relations, and relational-developmental-systems. In R. Lerner (Ed.), Handbook of Child Psychology and Developmental Science (7th Ed., Vol. 1, pp. 9-62). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Overton, W.F. & Molenaar, P.C.M. (2015). Concepts, theory, and method in developmental science. In R. Lerner (Ed.), Handbook of Child Psychology and Developmental Science (7th Ed., Vol. 1, pp. 1-8). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Panagiotidi M., Paul G. Overton P. G. og Stafford T (2020). The relationship between sensory processing sensitivity and attention deficit hyperactivity disorder traits: A spectrum approach. Pubmed.
- Pinxten W. L. F., Derksen J. J. L. & Peters W. A. M. (2023). The Psychological World of Highly Gifted Young Adults: a Follow-up Study. Springer nature.
- Pluess, M. & Belsky, J. (2013). Different sensitivity to environmental experiences. An evolutionary theory and some research findings. Development and Psychopathology, 25(2), 289-308.
- Poulsen S. A., Rieland S., Schultz V. & Pedersen K. M. (2019). Nødvendigt for nogle, godt for alle. en undersøgelse af vilkår for studerende med funktionsnedsættelser på lange og mellemlange videregående uddannelser.” Tænk tanken Perspektiv
- Rasmussen P. (2020). Universiteterne på vej–hvordan? i Nye udfordringer på universitetet –pædagogik mellem lyst og nødvendighed. Dansk Pædagogisk tidsskrift. 2020. 1

- Ring A., Mullet D. R., Jett N. & Nyikos T, (2018). Sensory Processing Sensitivity Among High-Ability Individuals: A Psychometric Evaluation of the Highly Sensitive Person Scale. Taylor & Francis .
- Rosa H. (2013). Leading a life. Five key elements in the hidden curriculum of our schools. Nordic Studies in Education
- Rose D. & Meyer A. (2002). Teaching every student in the digital age: Universal design for learning. Association for Supervision & Curriculum Development. Alexandria, VA.
- Schwartz, I., & Nissen, M. (2023). Det fælles tredje. I Fællesskabende praksisser (s. 31-58). Frydenlund Academic.
- Studenterrådgivningen (SRG) (2028). ”Til stede for styrket studietrivelser, bedre læring og mindske frafald”. Studenterrådgivningen
- Smith, D. E. (2005). Institutional ethnography: A sociology for people. AltaMira Press.
- Simovska V. og Kousholt D. (2021). Trivsel – et befordrende eller tyrannisk begreb? Skitsering af et udvidet begreb om skoletrivelser. Pædagogisk psykologisk tidsskrift. Årgang 58. 1. 2021
- Simovska V. og Primdahl N. (2024). Trivsel og trivselsfremme i skolen. Pædagogisk indblik. April 2024. DPU. Aarhus Universitetsforlag. 24
- Stetsenko A. (2016). The transformative mind: Expanding Vygotsky’s approach to development and education. New York, NY: Cambridge University Press
- Sunesen M.S. K. (2020). Kap. 5 Sådan laver du analyser. I Sådan laver du undersøgelser. Hans Reitzels forlag.
- Tolofari, S. (2005). New Public Management and Education. Policy Futures in Education, 3(1), 75–89.
- Trivselskommissionen (2025). Et dansk svar på en vestlig udfordring. Trivselskommissionen
- Tretvik J. (2001). En økologisk tilgang til perception og aktivitet. Psyke & Logos, 22, 485-513.
- Van de Ven, R., van Weerdenburg, M., & van Hoof, E. (2016). Working with intensity; The relationship between giftedness and sensitivity in working adults in Flanders and the Netherlands. Unpublished manuscript. Retrieved from <https://riannevdven.nl/publicaties/working-with-intensity/>
- Wulf-Andersen T., Larsen L., Jensen A. A., Krogh L., Stigemo A. B., og Kristiansen M. H. (2022). Students’ Experiences of Psychosocial Problems in Higher Education-Battling and Belonging. Routledge
- Willig R. (2013). Kritikken u-vending: En diagnose fra forvandlingen fra samfundskritik til selvkritik. København: Hans Reitzels Forlag.
- Udenrigsministeriet (UVM) (2017). Bekendtgørelse af FN-konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap. FN. <https://www.retsinformation.dk/eli/ltc/2017/20>

Bilag 1

Oversigt over interviewdeltagere

Studerende nr. 1 studerer til diplomingeniør på DTU Ballerup Campus inden for Mobilitet, Transport og Logistik. Han har en psykisk funktionsnedsættelse.

Studerende nr. 2 studerer en bachelor i Kunstig Intelligens og Data på DTU Lyngby Campus. Han har både en psykisk funktionsnedsættelse og en kronisk somatisk alvorlig lidelse.

Studerende nr. 3 studerer på diplomingeniøruddannelsen Bygningsdesign både på Lyngby og Ballerup Campus. Han har en psykisk funktionsnedsættelse og en kronisk somatisk alvorlig lidelse.

Lederen af en afdeling i Studenterrådgivningen.